

הטבע, לטענתו, במקרים רבים צריך להתמודד עם שיקולים זרים שגוברים על מערכת השיקולים האקולוגיים, בקביעת מדיניות של שמירת טבע. למרות התסכול, האש הבעורת בעצמותיו אינה מאפשרת לשקוט על השמרים. "הצלחה היא לפעמים רק במזעור של פעילויות שיש בהן כדי להזיק לטבע או ביוזמה של פעילויות תומכות שמירת טבע, בראשן הכרזה על שמורות חדשות וקביעת ממשקים ראויים לשמורות ולמינים בסכנת הכחדה. וישנן גם הצלחות בסדר גודל אחר, כמו פרויקט ההשבה של יחמורים לגליל, שזהו מין בסכנת הכחדה עולמית, ופרויקט אישוס צבי הים – שניהם פרויקטים חשובים מאוד שאת תוצאותיהם נוכל לראות רק אחרי שנים רבות. זו הצלחה כבירה בעיניי."

מה בעיניך כישלון?

"כמובן שיש גם כישלונות. אי אפשר לעסוק בתחום רחב כל כך מבלי לטעות. הבעיה העיקרית היא שצריך לספק פתרונות מהירים לבעיות מיידיות מול הצורך בזמן לתהליכי מחקר, לבדיקה ולאומות. לדוגמה, במחקר הצבאים בגולן, שנערך בשנות ה-80, נעשה ניתוח מוטעה של מערכת יחסי הגומלין בגולן: אוכלוסיית הצבאים היתה גדולה ופגעה בהם מחלת הפה והטלפיים וכן היו נזקים לחקלאות. מחקר שהוזמן על ידי הרשות מאותה עת קבע שאפשר לדלל את הצבאים, מה שהתברר בדיעבד כצעד שהקשה על אישוס האוכלוסייה. עם זאת, למרות כל המהמורות שבדרך, חובה להמשיך ולנסות."

מה עומד כראש על סדר היום?

"הנושאים הם רבים ומגוונים. דוגמה מאלפת היא פרשת קידום הכרזתה של שמורת אם החיטה בהר עמיד, שמחקרים הצביעו על החשיבות בשמירה על המגוון הגנטי של המין, שקיומו בבר הוא נכס לכלכלי מוכר בכל העולם. לצערי, דווקא כאן, אצלנו היה קשה לשכנע את המוסדות כי 'סתם שטח של קוצים', המהווה עתודות קרקע לבנייה, יהפוך לשמורת טבע. אנו פועלים נמרצות כדי ששטח זה יזכה להיכלל כשמורת טבע מוגנת."

מלבד הצלחות אקולוגיות, מדגיש ד"ר קפלן כי חשוב לשכנע את הציבור שלטבע חשיבות ערכית, מלבד החשיבות הכלכלית שלו ("שאותה האקולוגים עדיין לא יודעים לכמת בצורה הטובה ביותר"), והוא גם מבטיח להישאר בסביבה, כדי לדאוג משמרות ראויות אלה יושגו בקרוב. ❁

ה שמירה על ערכי טבע היא משימה לא פשוטה: ניגודי אינטרסים, תקציב נמוך, דעות מנוגדות, חוסר מודעות מצד הציבור ובעיקר מחסור בזמן, הם רק חלק מהקשיים שבפניהם עומדים שומרי הטבע. ועם זאת, קשיים אלה לא ימנעו מהם להמשיך ולנסות להשיג את מטרותיהם ולזכות בהצלחה, מזערית ככל שתהיה. ד"ר דידי קפלן הוא אקולוג מחוז צפון של רשות הטבע והגנים, שאת רוב הידע התיאורטי והמעשי צבר עוד בהיותו דוקטורנט צעיר, שעסק בממשק של שמורת יער יהודיה. את תפקידו כפקח אזורי בגולן החל בשנת 1973, מאז הוא פועל ללא לאות להרחיב את "סל ההצלחות".

מה תפקידך ברשות?

"תפקיד אקולוג מחוז הוא לרכז את כל הנושאים הביולוגיים-אקולוגיים במחוז, לקבוע ולנתב את דרכי הממשק של השמורות, הגנים וערכי הטבע. לדאוג לאיסוף מידע על ידי פקחים, אקולוגים וסקרים יזומים, לתת חוות דעת על פעולות פיתוח בשמורות ובגנים ומחוך להם. להטמיע את ההיבטים האקולוגיים של שמירת הטבע בקרב עמיתיי לעבודה ובקרב מקבלי החלטות."

על תחילת דרכו כפקח: "הגולן באותם ימים היה בראשית תנופת פיתוחו, מה שהצריך ליווי צמוד. הקמת העיר קצרין, למשל, רק החלה והיינו מעורבים במיקומה. עבודת הפיקוח, בשילוב עם עבודת המחקר שעשיתי באותה עת, היתה מרתקת. ג'יפ ישן וסוסה צעירה סייעו לשני הפנים של עיסוקי, שכלל בין היתר תחזוקה של שבילים, שילוט וניקיון של שמורת יהודיה על אתריה המיוחדים, משושים, גמלא, יהודיה וזויתן. המחקר לדוקטורט עסק בממשק של שמורת יער יהודיה בו שמנו דגש על הנביטה וההתבססות של אלוני התבור ועל השפעת שריפות, מכרסמים ורעיית חזירים ובקר על תהליכים אלה. הסדרת הרעייה של הבקר עם עדר נווה איתן (קצ'ה) בשמורת יהודיה היתה הראשונה מסוגה בשמורת טבע ומאז הונחה תשתית להסדרת רעייה כאמצעי ממשק פעיל, מהחשובים שיש". את הפרויקט הזה הוא מלווה ביסודיות מאז ועד היום.

מה אתה מגדיר כהצלחה?

"מדדים להצלחה משתנים בהתאם לנסיבות. בכלל, כל העיסוק בנושא שמירת הטבע הוא התעסקות לטווח ארוך עם הרבה סבלנות ואורך רוח. גם אם יש משברים בדרך". למרות תפקידו כמייעץ בנושאי שמירת

עם ד"ר דידי קפלן על שמירת טבע

שילובם של תחומי מדע, הדורשים זמן ואורך רוח לבדיקת ובחינת תהליכים ביולוגיים ואקולוגיים, מול הצורך במתן תשובות מהירות וקצרות לבעיות מיידיות הופכים את שמירת הטבע למשימה מורכבת ביותר